

ساخت، اعتباریابی و رواسازی پرسشنامه حمایت اجتماعی
خانواده (مطالعه مقدماتی)

Preparing and Investigating The Reliability and Validation of
The Family Social Support Questionnaire (FSSQ)

M. K. Khodapanahi, Ph.D.

A. Asghari, M. A.

B. Saleh Sedghpoor, Ph.D.

J. Katebahi, Ph.D.

دکتر محمدکریم خداپناهی ✉

عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی

آرزو اصغری

دانشجوی دوره دکتری روان‌شناسی

دکتر بهرام صالح صدق‌پور

دانشگاه شهید رجایی

دکتر ژילה کتیبایی

دانشگاه علامه طباطبایی

دریافت مقاله: ۸۷/۱۱/۱۲

دریافت نسخه اصلاح شده: ۸۸/۶/۱۱

پذیرش مقاله: ۸۸/۷/۸

Abstract

The aim of the present study is preparing and investigating the reliability and validation of the family social support questionnaire in chronic patients. In order to achieve the aim, a questionnaire was developed based on literature and existing questionnaires in the field of social support. 256 (125 male and 131 female) married cancer patients were selected by random cluster sampling method from Imam Khomeini Hospital.

✉Corresponding author: Family Research Institute, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.
Tel: +9821-29902412
Fax: -
Email: m_khodapanahi@sbu.ac.ir

چکیده:

مطالعه حاضر با هدف ساخت، اعتباریابی و رواسازی پرسشنامه حمایت اجتماعی خانواده در بیماران مزمن انجام شده است. به منظور رسیدن به این هدف پرسشنامه‌ای بر اساس ادبیات نظری و پرسشنامه‌های موجود در زمینه حمایت اجتماعی تهیه شد. با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای، نمونه ۲۵۶ نفری (۱۲۵ مرد و ۱۳۱ زن) از بیماران سرطانی متأهل بیمارستان امام خمینی انتخاب و پرسشنامه روی آنان اجرا گردید.

نویسنده مسئول: تهران، اوین، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی
تلفن: ۰۲۱-۲۹۹۰۲۴۱۲
پست الکترونیکی: m_khodapanahi@sbu.ac.ir

Applied methods were: Item analysis (discrimination coefficient, loop method), content validity and construct validity (factor analysis) and reliability of factors and total score. In factor analysis 4 factors (Emotional support, informational support, support seeking and instrumental support) were extracted. The reliability of the questionnaire was 0.97. Considering the results of this study, FSSQ has a good reliability and validity and factors can measure appropriately the family social support.

KeyWords: reliability, validation, social support questionnaire, chronic patients.

پرسشنامه‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS تحلیل شد. روش‌های به‌کار رفته شامل تحلیل گویه‌ها (ضریب تمیز و روش لوپ)، روایی محتوا و روایی سازه (تحلیل عاملی) و اعتبار (محاسبه ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه و عامل‌ها) بودند. در نتایج تحلیل عاملی ۴ عامل شناسایی شدند که عبارتند از: حمایت عاطفی (هیجانی)، حمایت اطلاعاتی، جستجوی حمایت و حمایت ابزاری. اعتبار این پرسشنامه از طریق محاسبه آلفای کرونباخ ۰/۹۷ بدست آمد. با در نظر گرفتن نتایج این پژوهش می‌توان گفت که این پرسشنامه از اعتبار و روایی مناسبی برخوردار است و عوامل بدست آمده از تحلیل عاملی می‌توانند حمایت اجتماعی خانواده را به‌گونه‌ای مناسب اندازه‌گیری کنند.

کلیدواژه‌ها: اعتباریابی، رواسازی، پرسشنامه حمایت اجتماعی، بیماران مزمن

مقدمه

بر خلاف پژوهش‌های فراوان در حوزه حمایت اجتماعی، تعاریف زیاد و مبهمی پیشنهاد شده است، اما تعریفی که بسیاری از آن سود برده‌اند، حمایت اجتماعی را مکانیزمی از ارتباطات میان‌فردی تعریف می‌کند که افراد را از تأثیرات تنیدگی منفی محافظت می‌کند (دکر، ۲۰۰۶). کاپلان^۱ حمایت اجتماعی را شامل دل‌بستگی‌هایی می‌داند که به واسطه آن مهارت افزایش می‌یابد، راهنمایی ارائه می‌شود و پسخوراند هویت تأییدکننده درباره رفتار انجام می‌شود. او همچنین فرض می‌کند که حمایت اجتماعی یک درون‌شد است که توسط افراد یا گروه‌ها فراهم می‌شود تا دریافت‌کنندگان به اهداف خود نزدیک شوند. تعاریف حمایت اجتماعی به طور کلی در دو طبقه جای می‌گیرند: آن‌هایی که بر جنبه‌های کارکردی شبکه‌های حمایت اجتماعی تأکید دارند و آن‌هایی که بر ارزیابی شناختی (ادراک) حمایت تأکید می‌کنند (ترنر^۲، ۱۹۸۳؛ نقل از تیلور، ۲۰۰۰).

برخی از پژوهش‌ها حمایت اجتماعی را به چهار دسته از رفتار یا اعمال اجتماعی اطلاق می‌کنند: **تعامل مثبت:** به حمایتی گفته می‌شود که فرد از گذراندن زمانی با دیگران در مجموعه‌های

اجتماعی دریافت می‌کند. **حمایت هیجانی:** به راهنمایی و بازخوردی گفته می‌شود که می‌تواند به شخص برای یافتن راه حل برای مشکلات کمک کند. **حمایت ملموس:** به کمک‌های مادی اطلاق می‌شود، مانند بردن فرد به دکتر. **عاطفه و صمیمیت:** به مراقبت، عشق و همدلی ارتباط دارد. این رفتارهای اجتماعی در سطح فردی و اجتماعی عمل می‌کنند؛ این ارتباطات بین فرد و جامعه بزرگتری است که فرصت‌هایی را برای تحول حمایت اجتماعی فراهم می‌کنند (کوهن^۳ و سایم^۴، ۱۹۸۵؛ نقل از چنتل، روس و ایگلند، ۲۰۰۷).

توجه و احترامی که ما در خلال ارتباطات اجتماعی دریافت می‌کنیم و احساس رضایت و بهزیستی که از آن حاصل می‌شود، می‌تواند به عنوان یک محافظ در مقابل مشکلات سلامت عمل کند (کوهن و ویلس^۵، ۱۹۸۵). حمایت اجتماعی به عنوان یک محافظ بر حوادث تنیدگی‌زای زندگی عمل می‌کند، چون کیفیت عاطفی آن که با حس تعلق همراه است، اطلاعات مورد نیاز را برای کاهش نتایج زیان‌بار جسمی یا روان‌شناختی در برابر حوادث زندگی فراهم می‌کند (کانلی^۶، ۱۹۹۳). بنابراین، حمایت اجتماعی یک تأثیر محافظتی مهم در ارتباط بین بیماری و سلامت است. ارتباطات نزدیک و حمایت اجتماعی که توسط خانواده، دوستان، همکاران و جامعه فراهم می‌شود، ارتباط مثبتی با بهبود عملکرد در محیط کار، مقابله بهتر با مشکلات زندگی، سازگاری عمومی و بهزیستی جسمانی و روان‌شناختی دارد (کوهن، ۱۹۸۸؛ نقل از چنتل، روس و ایگلند، ۲۰۰۷).

خانواده و دوستان، نقش مهمی در دلگرم کردن فرد برای رسیدن به اهداف بهداشتی ایفا می‌کنند. کمک آن‌ها، مهم‌ترین جزء حمایت اجتماعی است. در این‌جا می‌توان حمایت اجتماعی را این‌گونه تعریف کرد: «هرگونه محرکی که به پیشرفت اهداف فرد حمایت شده، کمک کند» (کاپلان، ۱۹۷۹؛ نقل از دیمتئو^۷، ۱۹۹۱؛ کاپلانی و همکاران، ۱۳۷۸).

کاملاً روشن نیست که چگونه و تحت چه شرایطی حمایت اجتماعی به فرد کمک می‌کند. شاید بتوان گفت که حمایت اجتماعی: اولاً، با تبدیل موقعیت‌ها به اوضاعی که کمتر تهدیدکننده تلقی می‌شوند، جلوی آثار تنیدگی را می‌گیرد (کوهن و ویلس، ۱۹۸۵)، و ثانیاً باعث می‌شود که تنیدگی، کمتر موجب بروز واکنش‌های زیان‌آور بدنی (مانند عادات نامطلوب بهداشتی یا برانگیختگی فیزیولوژیک مزمن و فرساینده) گردد (کاپلان، کسل^۸، گور^۹؛ همان منبع).

با توجه به مسائل مطرح شده در بالا، می‌توان به این نکات نیز اشاره کرد که در ایران به دلیل سازمان نیافتگی حمایت اجتماعی توسط مؤسسات و نهادهای ذیربط و نقش مهم و پررنگ خانواده و اقوام، حمایت‌ها بیشتر از جانب خانواده صورت می‌گیرد و انتظار حمایت به طور عمده از سوی خانواده مطرح می‌شود. به دلیل این‌که اغلب پرسشنامه‌ها و مقیاس‌های حمایت اجتماعی کمتر به نقش خانواده و بیشتر به نقش نهادها و مؤسسات توجه داشته‌اند و از نظر فرهنگی با ساختار جامعه

ما متفاوت هستند، هدف از این پژوهش ساخت پرسشنامه‌ای است که بر نقش حمایتی خانواده در بیماران مزمن تأکید کند و محتوای آن از نظر فرهنگی با جامعه ایرانی مطابقت داشته باشد.

روش

به منظور ارزیابی این مقیاس ابتدا سه روش به کار گرفته شد: تحلیل گویه‌ها^{۱۱}، اعتباریابی^{۱۱} و رواسازی^{۱۲}.

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه بیماران سرطانی بیمارستان امام خمینی است. با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای، یک نمونه ۲۵۶ نفری (۱۲۵ مرد و ۱۳۱ زن) از بیماران سرطانی متأهل بیمارستان امام خمینی انتخاب و پرسشنامه روی آنان اجرا گردید. سپس پرسشنامه‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS، با روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی و چرخش وریمکس، تحلیل عاملی^{۱۳} شد.

ابزار پژوهش

در این پژوهش از پرسشنامه محقق‌ساخته حمایت اجتماعی بیماران مزمن استفاده شده است. پرسشنامه دارای ۷۹ گویه است که در قالب درجه‌بندی لیکرت و به صورت چهار درجه‌ای به گویه‌ها پاسخ داده می‌شود. چهار درجه، طیف کاملاً موافق تا کاملاً مخالف را شامل می‌شود. برای کمی‌سازی پاسخ‌ها به درجه‌بندی‌ها از چهار تا یک نمره داده می‌شود و نمره‌های هر عامل به‌طور جداگانه محاسبه می‌شود. گویه‌های ۱۴، ۷، ۱۵، ۱۶، ۱۳، ۱۹، ۵، ۴، ۲، ۲۰، ۱۰، ۱۲، ۳، ۹، ۲۵، ۱۸، ۱۷، ۲۷ حمایت عاطفی^{۱۴}، گویه‌های ۷۶، ۶۵، ۶۶، ۷۷، ۷۵، ۷۹، ۶۳، ۶۲، ۶۸، ۷۴ حمایت اطلاعاتی^{۱۵}، گویه‌های ۷۲، ۷۱، ۴۱، ۸۲، ۸۰، ۷۸ جستجوی حمایت^{۱۶} و گویه‌های ۵۷، ۵۶، ۴۹، ۷۰، ۵۰، ۴۷ حمایت ابزاری^{۱۷} را اندازه‌گیری می‌کنند؛ و در مجموع همه گویه‌ها نیز به طور کلی حمایت اجتماعی را می‌سنجند.

یافته‌ها

تحلیل گویه‌ها: برای تحلیل گویه‌ها از دو روش ضریب تمیز و روش لوپ استفاده شد. ضریب تمیز نشان می‌دهد که آیا گویه توانسته است بین افراد گوناگون تمیز قائل شود و برای بررسی آن لازم است میزان همبستگی هر گویه با نمره کل آزمون به دست آید. در بررسی گویه‌ها با روش لوپ، ضریب اعتبار کلیه گویه‌ها محاسبه می‌شود. نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که گویه‌های ۲۸، ۲۹، ۶۹ و ۸۳ به دلیل افزایش ضرایب اعتبار بقیه گویه‌ها حذف شدند، که با حذف آن میزان آلفا افزایش یافت. بقیه گویه‌ها مناسب بودند که در محاسبات استفاده شدند. نتایج فعالیت‌های تحلیل گویه‌ها در

جدول ۱ آمده است.

جدول ۱: نتایج تحلیل گویه‌های پرسشنامه

حمایت اجتماعی بیماران مزمن

شماره گویه	ضریب همبستگی هر گویه با جمع گویه‌های دیگر (ضریب تمیز)	میزان اعتبار بقیه گویه‌ها (در صورت حذف گویه)
۱	**۰/۴۳۵	۰/۹۷۶
۲	**۰/۵۰۲	۰/۹۷۶
۳	**۰/۴۹۵	۰/۹۷۶
۴	**۰/۵۲۰	۰/۹۷۶
۵	**۰/۶۰۲	۰/۹۷۶
۶	**۰/۴۱۶	۰/۹۷۶
۷	**۰/۶۱۲	۰/۹۷۶
۸	**۰/۴۸۰	۰/۹۷۶
۹	**۰/۵۱۲	۰/۹۷۶
۱۰	**۰/۵۹۹	۰/۹۷۶
۱۱	**۰/۶۸۳	۰/۹۷۶
۱۲	**۰/۶۸۴	۰/۹۷۶
۱۳	**۰/۶۶۵	۰/۹۷۶
۱۴	**۰/۶۵۳	۰/۹۷۶
۱۵	**۰/۶۹۷	۰/۹۷۶
۱۶	**۰/۵۶۶	۰/۹۷۶
۱۷	**۰/۶۶۱	۰/۹۷۶
۱۸	**۰/۶۵۲	۰/۹۷۶
۱۹	**۰/۶۶۳	۰/۹۷۶
۲۰	**۰/۶۰۹	۰/۹۷۶
۲۱	**۰/۵۲۹	۰/۹۷۶
۲۲	**۰/۶۲۸	۰/۹۷۶
۲۳	**۰/۴۸۶	۰/۹۷۶
۲۴	**۰/۵۴۸	۰/۹۷۶
۲۵	**۰/۶۸۰	۰/۹۷۶
۲۶	**۰/۳۶۲	۰/۹۷۷
۲۷	**۰/۷۴۸	۰/۹۷۶
۲۸	**۰/۴۰۱	۰/۹۷۶
۲۹	**۰/۲۶۶	۰/۹۷۷
۳۰	**۰/۶۴۰	۰/۹۷۶
۳۱	**۰/۶۴۰	۰/۹۷۶
۳۲	**۰/۶۱۲	۰/۹۷۶
۳۳	**۰/۳۸۲	۰/۹۷۶
۳۴	**۰/۶۴۲	۰/۹۷۶
۳۵	**۰/۶۳۰	۰/۹۷۶
۳۶	**۰/۶۵۴	۰/۹۷۶
۳۷	**۰/۶۹۱	۰/۹۷۶
۳۸	**۰/۶۹۰	۰/۹۷۶
۳۹	**۰/۶۸۲	۰/۹۷۶

ادامه جدول ۱:

۰/۹۷۷	**۰/۳۴۵	۴۰
۰/۹۷۶	**۰/۵۷۴	۴۱
۰/۹۷۶	**۰/۴۹۵	۴۲
۰/۹۷۶	**۰/۶۱۴	۴۳
۰/۹۷۶	**۰/۷۵۸	۴۴
۰/۹۷۶	**۰/۷۵۱	۴۵
۰/۹۷۶	**۰/۷۳۷	۴۶
۰/۹۷۶	**۰/۷۵۰	۴۷
۰/۹۷۶	**۰/۴۳۶	۴۸
۰/۹۷۶	**۰/۶۸۱	۴۹
۰/۹۷۶	**۰/۶۹۳	۵۰
۰/۹۷۶	**۰/۵۵۹	۵۱
۰/۹۷۶	**۰/۵۶۵	۵۲
۰/۹۷۶	**۰/۶۴۸	۵۳
۰/۹۷۶	**۰/۶۱۷	۵۴
۰/۹۷۶	**۰/۶۳۴	۵۵
۰/۹۷۶	**۰/۶۶۱	۵۶
۰/۹۷۶	**۰/۶۵۸	۵۷
۰/۹۷۶	**۰/۴۴۱	۵۸
۰/۹۷۶	**۰/۵۹۱	۵۹
۰/۹۷۶	**۰/۴۶۷	۶۰
۰/۹۷۶	**۰/۶۵۷	۶۱
۰/۹۷۶	**۰/۶۸۰	۶۲
۰/۹۷۶	**۰/۶۷۱	۶۳
۰/۹۷۶	**۰/۵۹۷	۶۴
۰/۹۷۶	**۰/۵۳۶	۶۵
۰/۹۷۶	**۰/۶۵۸	۶۶
۰/۹۷۶	**۰/۴۳۱	۶۷
۰/۹۷۶	**۰/۷۰۲	۶۸
۰/۹۷۷	**۰/۳۴۶	۶۹
۰/۹۷۶	**۰/۶۶۴	۷۰
۰/۹۷۶	**۰/۶۳۵	۷۱
۰/۹۷۶	**۰/۶۳۷	۷۲
۰/۹۷۶	**۰/۵۴۷	۷۳
۰/۹۷۶	**۰/۶۲۰	۷۴
۰/۹۷۶	**۰/۶۸۹	۷۵
۰/۹۷۶	**۰/۶۳۹	۷۶
۰/۹۷۶	**۰/۷۰۱	۷۷
۰/۹۷۶	**۰/۶۱۴	۷۸
۰/۹۷۶	**۰/۷۴۶	۷۹
۰/۹۷۶	**۰/۶۳۷	۸۰
۰/۹۷۶	**۰/۴۷۲	۸۱
۰/۹۷۶	**۰/۵۹۴	۸۲
۰/۹۷۷	**۰/۳۰۸	۸۳

**P (۰/۰۱)

اعتباریابی: اعتبار این پرسشنامه از طریق محاسبه آلفای کرونباخ ابتدا برای هر عامل و سپس کل پرسشنامه محاسبه شد. جدول ۲ ضرایب اعتبار عامل‌ها و ضریب اعتبار کل پرسشنامه را نشان می‌دهد.

جدول ۲: ضرایب اعتبار عامل‌ها و کل مقیاس

عامل‌ها	ضرایب آلفا
عامل ۱	۰/۹۵
عامل ۲	۰/۷۴
عامل ۳	۰/۸۵
عامل ۴	۰/۸۷
کل مقیاس	۰/۹۷

رواسازی: به منظور رواسازی این پرسشنامه و پاسخ به این سؤال که پرسشنامه واقعاً آن‌چه را که برای آن طرح شده است می‌سنجد یا نه، از دو روش روایی محتوا^{۱۸} و روایی سازه^{۱۹} استفاده شد. در اعتبار محتوا، بر اساس ادبیات نظری و با توجه به انواع و ابعاد حمایت اجتماعی جدول مشخصات طراحی شد و سؤالاتی به دست آمد. این اطلاعات در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳: جدول مشخصات هدف و محتوا

ابعاد نوع حمایت	حمایت ادراک شده	نیاز به حمایت	جستجوی حمایت	حمایت دریافت شده
عاطفی	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸	۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵	۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰	۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰
ابزاری	۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸	۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸	۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳	
اطلاعاتی	۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱		۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳	۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰

پس از تحلیل محتوا و هدف، ۸۳ سؤال بدست آمد.

برای مشخص کردن این مطلب که مجموعه مواد تشکیل‌دهنده پرسشنامه از چند عامل مهم و معنادار اشباع شده است، تحلیل عامل اکتشافی از طریق تحلیل مؤلفه‌های اصلی و چرخش وریمکس انجام شد. ابتدا برای بررسی این که آیا حجم نمونه انتخاب شده برای تحلیل عاملی کافی است؟ آزمون کفایت نمونه‌برداری کیزر-می‌یر-الکین (KMO)^{۲۰} انجام شد. هم‌چنین برای این که مشخص شود همبستگی بین مواد آزمون در جامعه برابر صفر نیست، از آزمون کرویت بارتلت^{۲۱} استفاده شد. نتایج در جدول ۴ آمده است.

جدول ۴: نتایج اندازه‌های مربوط به KMO و

آزمون کرویت بارتلت

اندازه KMO	مجذور کای آزمون کرویت بارتلت	درجه آزادی	سطح معناداری
۰/۹۳۴	۱۷۰/۱۸/۸۴۹	۲۲۱۱	P>۰/۰۰۰۱

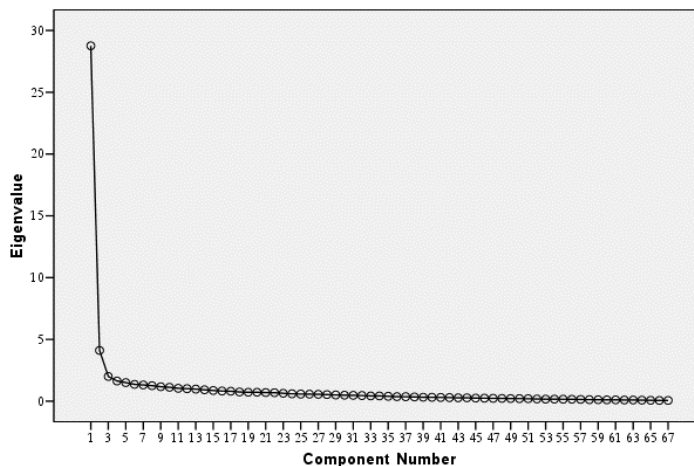
اندازه KMO باید بیشتر از ۰/۶ باشد. در پژوهش حاضر اندازه آن برابر با ۰/۹۳۴ است که میزان قابل قبولی است، هم‌چنین آزمون کرویت بارتلت در سطح P>۰/۰۰۰۱ معنادار است. اطلاعات مربوط به تحلیل عاملی در جدول‌های ۵ و ۶ و شکل ۱ آمده است.

جدول ۵: مجموع واریانس تبیین شده

عامل‌ها	مجموع مجذورات انتقال قبل از چرخش			مجموع مجذورات انتقال بعد از چرخش		
	درصد تراکمی	درصد واریانس	جمع کل	درصد تراکمی	درصد واریانس	جمع کل
۱	۴۲/۹۲۸	۴۲/۹۲۸	۲۸/۷۶۲	۱۶/۳۱۱	۱۶/۳۱۱	۱۰/۹۲۹
۲	۴۹/۰۵۵	۶/۱۲۷	۴/۱۰۵	۲۶/۹۹۹	۱۰/۶۸۷	۷/۱۶۱
۳	۵۲/۰۳۷	۲/۹۸۲	۱/۹۹۸	۳۳/۸۶۲	۶/۱۸۶۲	۴/۵۹۸
۴	۵۴/۴۶۸	۲/۴۳۱	۱/۶۲۹	۴۰/۲۶۵	۶/۴۰۳	۴/۲۹۰
۵	۵۶/۷۰۷	۲/۲۴۰	۱/۵۰۰	۴۵/۶۴۶	۵/۳۸۰	۳/۶۰۵
۶	۵۸/۷۳۳	۲/۰۲۶	۱/۳۵۸	۵۰/۶۸۳	۵/۰۳۸	۳/۳۷۵
۷	۶۰/۶۹۴	۱/۹۶۰	۱/۳۱۳	۵۵/۲۶۳	۴/۵۸۰	۳/۰۶۹
۸	۶۲/۵۶۳	۱/۸۶۹	۱/۲۵۲	۵۹/۸۲۴	۴/۵۶۱	۳/۰۵۶
۹	۶۴/۳۰۳	۱/۷۴۱	۱/۱۶۶	۶۳/۲۲۲	۳/۴۰۸	۲/۲۸۴
۱۰	۶۵/۹۷۴	۱/۶۷۱	۱/۱۱۹	۶۵/۳۲۷	۲/۰۹۵	۱/۴۰۴
۱۱	۶۷/۵۲۵	۱/۵۵۱	۱/۰۳۹	۶۷/۳۱۴	۱/۹۸۶	۱/۳۳۱
۱۲	۶۹/۰۳۳	۱/۵۰۸	۱/۰۱۰	۶۹/۰۳۳	۱/۷۲۰	۱/۱۵۲

Scree Plot

شکل ۱: آزمون اسکری

جدول ۶: بارهای عاملی پرسشنامه حمایت اجتماعی بیماران مزمن

عوامل				گویه‌ها	عامل ۱ حمایت عاطفی
۴	۳	۲	۱		
			۰/۸۰۱	۱۴- اطمینان دارم از این که در خانواده‌ام فردی است که مرا بخواند.	
			۰/۷۶۳	۷- می‌دانم که خانواده‌ام تلاش می‌کنند تا من موقعیت قبلی‌ام را به دست آورم.	
			۰/۷۵۰	۱۵- اطمینان دارم از این که در خانواده‌ام فردی وجود دارد که مرا تحت هر شرایطی پذیرفته است.	
			۰/۷۴۹	۱۶- اطمینان دارم در کنار خانواده‌ام احساس امنیت کافی دارم.	
			۰/۷۳۸	۱۳- خانواده‌ام این احساس را در من به وجود آورده است که فرد باارزشی در خانواده هستم.	
			۰/۷۰۰	۱۹- اطمینان دارم از این که خانواده‌ام نسبت به وضعیت من نگران هستند.	
			۰/۶۹۷	۵- می‌دانم که برای خانواده‌ام مهم هستم.	
			۰/۶۶۵	۴- می‌دانم در خانواده‌ام افرادی وجود دارند که در هر شرایطی تسلی‌بخش من هستند.	
			۰/۶۵۴	۲- می‌دانم که خانواده‌ام حتی وقتی حال بدی دارم، به من علاقمندند.	
			۰/۶۴۵	۲۰- در خانواده‌ام افرادی وجود دارند که به من این اطمینان را می‌دهند تا به آن‌ها تکیه کنم.	
			۰/۶۳۸	۱۰- خانواده‌ام در من این احساس را به وجود آورده است که به آن‌ها اعتماد کنم.	

ادامه جدول ۶

		۰/۵۹۹	۱۲- بارها دیده‌ام که خانواده‌ام برای ایجاد احساس امید در من تلاش کرده‌اند.	
		۰/۵۷۸	۳- می‌دانم که وقتی ناراحت هستم، خانواده‌ام تلاش می‌کنند مرا سر حال بیاورند.	
		۰/۵۵۸	۹- اطمینان دارم از این که بیماری‌ام در روابط عاطفی من با خانواده‌ام تغییری ایجاد نکرده است.	
		۰/۴۷۷	۲۵- احساس می‌کنم که لازم است هنگام درمان خانواده‌ام مرا تشویق به تحمل کنند.	
		۰/۴۷۳	۱۸- اطمینان دارم از این که خانواده‌ام با من به گونه‌ای رفتار می‌کنند که برای دیگران مهم تلقی شوم.	
		۰/۴۷۰	۱۷- اطمینان دارم که خانواده‌ام از من، به خاطر بیماری‌ام شکایتی ندارند.	
		۰/۴۶۶	۲۷- خانواده‌ام مرا در مقابل سوالات و نگاه‌های آزاردهنده دیگران، محافظت می‌کنند.	
		۰/۷۶۵	۷۶- خانواده در مواقع تصمیم‌گیری‌های مهم، به من مشورت کافی می‌دهد.	
		۰/۷۲۴	۶۵- خانواده‌ام درباره این که چگونه بیماران دیگر با این بیماری کنار می‌آیند، اطلاعاتی به من داده است.	
		۰/۶۹۰	۶۶- تا به حال، خانواده‌ام برای کنار آمدن من با بیماری‌ام، کمک‌های زیادی کرده است.	
		۰/۶۱۴	۷۷- خانواده‌ام به گونه‌ای مرا حمایت می‌کند تا در مقابل بیماری‌ام خویشتن‌دار باشم.	
		۰/۵۸۵	۷۵- خانواده‌ام مرا تشویق می‌کند که مراعات حال خودم را بکنم.	
		۰/۵۴۰	۷۹- خانواده‌ام مرا هدایت می‌کنند که با توجه به بیماری‌ام چگونه رفتار کنم.	
		۰/۴۹۶	۶۳- خانواده‌ام مرا تشویق می‌کنند که نباید شکست بخورم.	
		۰/۴۵۴	۶۲- خانواده‌ام به من نشان می‌دهد که نقاط قوتم کدام است.	
		۰/۴۵۲	۶۸- هر وقت غمگین بوده‌ام، خانواده‌ام حواس مرا منحرف کرده است.	
		۰/۳۶۷	۷۴- در خانواده‌ام فردی وجود دارد که در کاهش ترس‌ها و نگرانی‌ها در زمینه بیماری‌ام، مشارکت بیشتری داشته باشد.	
	۰/۶۹۷		۷۲- در خانواده‌ام فردی وجود دارد که در موقعیت‌های ضروری، راه‌حل‌های سازنده‌ای را برای اصلاح امور ارائه می‌کند.	عامل ۲ حمایت اطلاعاتی
	۰/۵۹۴		۷۱- در خانواده‌ام فردی وجود دارد که پیشنهادات مفیدی برای پیشگیری از اشتباهات احتمالی به من بدهد.	
	۰/۵۷۱		۴۱- در خانواده‌ام فردی وجود دارد که غذا را برای من آماده کند، در صورتی که قادر به انجام آن نباشم.	
	۰/۵۵۰		۸۲- وقتی در موقعیت دشواری قرار دارم، با خانواده‌ام به طور مشترک فکر می‌کنیم که چه باید کرد.	
	۰/۵۱۶		۸۰- خانواده‌ام تلاش می‌کند تا جایی که امکان دارد تکالیف مناسبی به من محول کند.	
	۰/۴۷۶		۷۸- خانواده‌ام مرا در تصمیماتی که می‌گیرم تأیید می‌کنند.	
	۰/۶۳۱		۵۷- می‌دانم که در خانواده‌ام فردی وجود دارد که اگر راز دلم را به او بگویم، از من انتقاد نمی‌کند.	
	۰/۵۲۹		۵۶- می‌دانم که در خانواده‌ام فردی وجود دارد که مشکلات مرا می‌فهمد.	
	۰/۴۸۹		۴۹- خانواده‌ام تلاش می‌کنند تا ارتباط من با دیگران قطع نشود.	
	۰/۴۶۲		۷۰- خانواده‌ام در انتخاب فعالیت‌های مناسب با توجه به بیماری‌ام، به من کمک کرده است.	
	۰/۴۵۶		۵۰- وقتی در یک موقعیت کار زیادی نمی‌توانم انجام دهم، خانواده‌ام آن را جبران می‌کنند.	
	۰/۴۴۲		۴۷- در صورت تغییر در شکل زندگی‌ام، خانواده‌ام مرا حمایت می‌کند.	عامل ۴ حمایت ابزاری

پژوهش حاضر ۱۲ عامل را شناسایی کرد که ۶۹ درصد از واریانس کل پرسشنامه را تبیین می‌کند. با توجه به آزمون اسکری و میزان واریانس کل تبیین شده ۴ عامل قابل تشخیص هستند که ۴۰ درصد از واریانس را تبیین می‌کنند. بنابراین، عواملی که در نتایج پژوهش ظاهر شد کاملاً مطابق با جدول مشخصات هدف و محتوا نبود.

معرفی عامل‌ها: حمایت عاطفی: شامل فراهم آوردن مهر، عطف و توجه نسبت به فرد دیگر و قوت قلب دادن به او تا این‌که احساس کند انسان ارزشمندی است و مورد توجه قرار گرفته است (توتیس^{۲۲}، ۱۹۹۵؛ نقل از تیلور و همکاران، ۲۰۰۴). این نوع حمایت می‌تواند شامل افرادی شود که فرد می‌تواند درباره مشکلات با آن‌ها صحبت کند. به طور طبیعی، شامل کمک‌هایی می‌شود که توسط خانواده، دوستان، همکاران و همسایگان یا افراد مهم صورت می‌گیرد و شامل ابراز عشق، عاطفه، و ارزشمند شمردن می‌شود که احساس بهزیستی عاطفی ایجاد می‌کند (مورنو، ۲۰۰۴).

حمایت اطلاعاتی: هنگامی رخ می‌دهد که فردی به فرد دیگری کمک می‌کند تا یک موقعیت تنیدگی‌زا را بهتر درک کند و مشخص می‌کند که کدام منابع و راهبردهای مقابله‌ای برای روبه‌رو شدن با آن موقعیت می‌تواند مورد نیاز باشد (همان منبع). این نوع از حمایت شامل راهنمایی مفید، اطلاعات یا دستورالعمل‌هایی برای مقابله با تغییرات مهم زندگی یا معنا بخشیدن به زندگی و دنیا است (مورنو، ۲۰۰۴). **جستجوی حمایت:** هنگامی که افراد به طور واقعی به اعضای خاصی در شبکه اجتماعی خود برای کمک در خلال زمان‌های تنیدگی‌زا تکیه می‌کنند؛ تلاش برای فراهم کردن حمایت باید با مداخله دریافت‌کنندگان صورت گیرد، زیرا ممکن است حمایتی که اعضای شبکه فراهم می‌کنند با نیازهای دریافت‌کنندگان سازگار نباشد (بولگر، زاکرمن و کسلر، ۲۰۰۰).

حمایت ابزاری: شامل فراهم آوردن کمک‌های ملموس مانند خدمات، کمک‌های مالی و دیگر وسایل یا کالاهای خاص است (توتیس، ۱۹۹۵؛ نقل از تیلور و همکاران، ۲۰۰۴). این نوع حمایت از کمک‌هایی تشکیل می‌شود که در مواقع کمبود منابع مادی و نیاز به وجود می‌آیند (مانند پول، فراهم آوردن اقامتگاه، ...) و یا ممکن است شامل حل مشکلات روزانه زندگی باشد (مراقبت از کودکان، کمک در خانه، ...) (مورنو، ۲۰۰۴).

در پژوهش حاضر این ۴ عامل از مؤلفه‌های حمایت اجتماعی هستند که مستقل از هم هستند. به علاوه کل گویه‌های پرسشنامه حمایت اجتماعی کلی را می‌سند.

بحث

هدف از مطالعه حاضر ساخت، اعتباریابی و رواسازی پرسشنامه حمایت اجتماعی بیماران مزمن برای استفاده در ایران است. این پرسشنامه دارای ۷۹ گویه است که به صورت فردی و گروهی قابل اجراست. هر چند محدودیت زمانی برای پاسخ به آن وجود ندارد، اما زمان لازم برای پاسخگویی به

گویه‌های این پرسشنامه حدود ۲۰ الی ۳۰ دقیقه است. جهت اعتباریابی و رواسازی آن از روش‌های مختلفی استفاده شد. ابتدا همه گویه‌ها تحلیل شدند و ضریب تمیز و روش لوپ برای هر گویه محاسبه شد. گویه‌های ۲۸، ۲۹، ۶۹ و ۸۳ به دلیل نامناسب بودن از پرسشنامه حذف شدند و بقیه گویه‌ها برای پرسشنامه مناسب تشخیص داده شدند. در رواسازی از روش‌های روایی محتوا و روایی سازه استفاده شد که در روایی سازه از روش تحلیل عامل اکتشافی استفاده شد. با توجه به نتایج تحلیل عاملی، دوازده عامل شناسایی شد که تنها چهار عامل آن معنادار بودند و از عامل پنجم به بعد عامل‌ها قابل نامگذاری نبودند؛ و چون تعداد سؤالات هر عامل باید بیشتر از شش باشد، از عامل پنجم به بعد به این دلیل مورد قبول قرار نگرفت که تعداد سؤالات هر عامل کمتر از این مقدار بود. در مجموع می‌توان گفت که کل سؤالات پرسشنامه حمایت اجتماعی کلی را می‌سنجد. نامگذاری عوامل نیز با توجه به ادبیات نظری صورت گرفت و همین طور از ابزارهایی مانند پرسشنامه حمایت اجتماعی (SSQ) ساراسون و همکاران (۱۹۸۳)، مقیاس حمایت اجتماعی برلین (BSSS) شوارزر و شولز (۲۰۰۳) و پرسشنامه حمایت اجتماعی (PFUK) آیمنز (۱۹۹۱) استفاده شد.

در این پژوهش از پرسشنامه حمایت اجتماعی (SSQ) ساراسون و همکاران (۱۹۸۳)، مقیاس حمایت اجتماعی برلین (BSSS) شوارزر و شولز (۲۰۰۳) و پرسشنامه حمایت اجتماعی (PFUK) آیمنز (۱۹۹۱) استفاده شد. پرسشنامه حمایت اجتماعی ساراسون دارای ۲۷ گویه است. این گویه‌ها دارای دو بخش هستند: در اولین بخش هر گویه تعداد افراد در دسترس را در مواقع نیاز و در موقعیت‌های متفاوت و در بخش دوم هر گویه درجه رضایت فرد را از ادراک حمایت قابل دسترس در موقعیت‌های خاص اندازه‌گیری می‌کند. مقیاس حمایت اجتماعی برلین دارای ۵۲ گویه است. این پرسشنامه به منظور اندازه‌گیری ابعاد گوناگون حمایت اجتماعی مانند حمایت ادراک شده، حمایت دریافت شده، نیاز به حمایت و جستجوی حمایت طراحی شده است که بعد شناختی و رفتاری حمایت اجتماعی را در موقعیت‌های عادی و تنیدگی‌زا می‌سنجد. ابعاد حمایت اجتماعی در این پرسشنامه می‌توانند بین انواع حمایت اجتماعی (عاطفی، اطلاعاتی و ابزاری) تفاوت ایجاد کنند.

پرسشنامه حمایت اجتماعی آیمنز نیز دارای ۷۲ گویه است. این پرسشنامه دارای ۸ خرده مقیاس است که عبارتند از: حمایت عاطفی (هیجانی)، حمایت خود ارزشمندی و ادراک تقویت، ایمنی پیوند زناشویی، آمادگی برای اطلاعات و مشاوره، انگیزش در رفتار و کمک در برنامه‌ریزی رفتار، تقویت و میانجی‌گری، جبران کمبودهای ناشی از بیماری و ارتباط اجتنابی به دلیل بیماری. این پرسشنامه به منظور توصیف رفتار حمایتی برای کنار آمدن با مشکلات بیماری طراحی شده است.

در مجموع، می‌توان نتیجه گرفت که این پرسشنامه از اعتبار و روایی مناسبی برخوردار است و عوامل بدست آمده از تحلیل عاملی می‌تواند حمایت اجتماعی خانواده را به‌گونه‌ای مناسب اندازه‌گیری

کنند. باید یادآوری کرد که یافته‌های پژوهش حاضر، اولین یافته‌ها در این زمینه است و همین‌طور که پژوهشگران می‌دانند پژوهش‌های گسترده‌تری باید در ادامه این کار انجام شود.

«پرسشنامه حمایت اجتماعی خانواده در بیماران مزمن»

کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۱- می‌دانم که خانواده‌ام حقیقتاً مرا دوست دارند.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۲- می‌دانم که خانواده‌ام حتی وقتی حال بدی دارم، به من علاقه‌مندند.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۳- می‌دانم که وقتی ناراحت هستم، خانواده‌ام تلاش می‌کنند مرا سرحال بیاورند.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۴- می‌دانم در خانواده‌ام افرادی وجود دارند که در هر شرایطی تسلی‌بخش من هستند.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۵- می‌دانم که برای خانواده‌ام مهم هستم.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۶- می‌دانم که تغییرات جسمانی‌ام در ارتباط من و همسر من نقشی ندارد.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۷- می‌دانم که خانواده‌ام تلاش می‌کنند تا من موقعیت قبلی‌ام را به دست آورم.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۸- می‌دانم که خانواده‌ام مرا تشویق می‌کنند تا وظایفم را انجام دهم.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۹- اطمینان دارم از این که بیماری‌ام در روابط عاطفی من با خانواده‌ام تغییری ایجاد نکرده است.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۱۰- خانواده‌ام در من این احساس را به‌وجود آورده است که به آن‌ها اعتماد کنم.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۱۱- اطمینان دارم از این که درباره نگرانی‌های من در خانواده تفاهم زیادی وجود دارد.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۱۲- بارها دیده‌ام که خانواده‌ام برای ایجاد احساس امید در من تلاش کرده‌اند.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۱۳- خانواده‌ام این احساس را در من به‌وجود آورده است که فرد باارزشی در خانواده هستم.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۱۴- اطمینان دارم از این که در خانواده‌ام فردی هست که مرا بخواند.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۱۵- اطمینان دارم از این که در خانواده‌ام فردی وجود دارد که مرا تحت هر شرایطی پذیرفته است.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۱۶- اطمینان دارم در کنار خانواده‌ام احساس امنیت کافی دارم.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۱۷- اطمینان دارم که خانواده‌ام از من، به خاطر بیماری‌ام شکایتی ندارند.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۱۸- اطمینان دارم از این که خانواده‌ام با من به گونه‌ای رفتار می‌کنند که برای دیگران مهم تلقی شوم.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۱۹- اطمینان دارم از این که خانواده‌ام نسبت به وضعیت من نگران هستند.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۲۰- در خانواده‌ام افرادی وجود دارند که به من این اطمینان را می‌دهند تا به آن‌ها تکیه کنم.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۲۱- احساس می‌کنم هنگامی که دل‌تنگ هستم، به فردی نیاز دارم که روحیه مرا تقویت کند.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۲۲- احساس می‌کنم که وجود فردی برای پر کردن اوقات زندگی‌ام ضروری است.

ادامه جدول "پرسشنامه حمایت اجتماعی"

کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۲۳- احساس می‌کنم که خانواده‌ام باید نیاز به من را ابراز کنند.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۲۴- احساس می‌کنم که همسر من باید در تحمل این بیماری با من شریک باشد.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۲۵- احساس می‌کنم که لازم است هنگام درمان خانواده‌ام مرا تشویق به تحمل کنند.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۲۶- وقتی حال بدی دارم همسر من مرا در آغوش می‌گیرد.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۲۷- خانواده‌ام مرا در مقابل سؤالات و نگاه‌های آزاردهنده دیگران، محافظت می‌کنند.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۲۸- در خانواده‌ام فردی وجود دارد که اوقات زندگی‌ام را لذت‌بخش می‌سازد.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۲۹- لازم است که در خانواده‌ام فردی وجود داشته باشد که به حرف‌هایم در زمانی که به او نیاز دارم گوش دهد.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۳۰- در صورت ضرورت تغییر در شکل زندگی‌ام، خانواده‌ام باید مرا حمایت کنند.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۳۱- احساس می‌کنم همسر من باید از دیگران بخواهد ملاحظه مرا بکنند.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۳۲- در موقعیت‌های دشوار ضروری است که خانواده‌ام به من توجه کنند.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۳۳- احساس می‌کنم ضروری است در خانواده‌ام فردی باشد که مرا از احساسات ترس، غم یا نومی‌دی رها سازد.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۳۴- فکر می‌کنم لازم است در خانواده افرادی مثل من، فردی وجود داشته باشد که در زمان نیاز بتوان به او تکیه کرد.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۳۵- فکر می‌کنم لازم است در خانواده افرادی مثل من، فردی وجود داشته باشد که در زمان‌های بحرانی از او کمک خواست.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۳۶- برخی از مواقع لازم است، در خانواده فردی وجود داشته باشد که بتوان به او اعتماد کرد و درباره مشکلات با او صحبت کرد.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۳۷- فکر می‌کنم وجود فردی در خانواده برای ایجاد احساس آرامش در من ضروری باشد.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۳۸- خانواده‌ام وظایفی را از دوش من برمی‌دارد که برایم رنج‌آور است.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۳۹- در خانواده‌ام فردی وجود دارد که غذا را برای من آماده کند، در صورتی که قادر به انجام آن نیاشم.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۴۰- در خانواده‌ام فردی وجود دارد که کارهای روزانه‌ام را انجام دهد، در صورتی که قادر به انجام آن نیاشم.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۴۱- وقتی افسرده و نگران هستم، خانواده‌ام کمک می‌کنند تا برای خودم کاری انجام دهم.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۴۲- وقتی افسرده و نگران هستم، خانواده‌ام مرا تسلی می‌دهند.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۴۳- در خانواده‌ام فردی وجود دارد که در زمان‌های بحرانی به من کمک می‌کند.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۴۴- در خانواده‌ام فردی وجود دارد که در موقعیت‌های ضروری از من مراقبت می‌کند.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۴۵- در صورت تغییر در شکل زندگی‌ام، خانواده‌ام مرا حمایت می‌کنند.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۴۶- هزینه‌های زندگی را پس از بیماری‌ام، خانواده‌ام به خوبی تأمین می‌کنند.
کاملاً مخالفم	مخالقم	کاملاً موافقم	موافقم	۴۷- خانواده‌ام تلاش می‌کنند تا ارتباط من با دیگران قطع نشود.

ادامه جدول "پرسشنامه حمایت اجتماعی"

کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۴۸- وقتی در یک موقعیت کار زیادی نمی‌توانم انجام دهم، خانواده‌ام آن را جبران می‌کنند.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۴۹- خانواده‌ام با برنامه‌ریزی کار مرا سبک می‌کنند.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۵۰- به هنگام ملاقات‌های پزشکی، خانواده‌ام مرا همراهی می‌کنند تا تنها نباشم.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۵۱- وقتی از دیگران کناره‌گیری می‌کنم، خانواده‌ام مرا تشویق می‌کنند تا دوباره با افراد رابطه برقرار کنم.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۵۲- می‌دانم که در خانواده‌ام فردی وجود دارد که می‌تواند در مواقع بحرانی راه‌حل‌های خوبی ارائه کند.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۵۳- می‌دانم که در خانواده‌ام فردی وجود دارد که می‌تواند در مواقع ضروری اطلاعات کافی را برای من به دست آورد.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۵۴- می‌دانم که در خانواده‌ام فردی وجود دارد که مشکلات مرا می‌فهمد.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۵۵- می‌دانم که در خانواده‌ام فردی وجود دارد که اگر راز دلم را به او بگویم، از من انتقاد نمی‌کند.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۵۶- می‌توانم درک کنم که خانواده‌ام به من نشان می‌دهد چگونه در موقعیت‌های دشوار قبلی موفق شدم.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۵۷- می‌توانم درک کنم که خانواده‌ام مرا برمی‌انگیزد که با وجود بیماری توان انجام کار را دارم.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۵۸- می‌توانم درک کنم که خانواده‌ام اطمینان مرا نسبت به درمان تقویت می‌کند.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۵۹- می‌توانم درک کنم که خانواده‌ام در من این احساس را به‌وجود می‌آورد که عکس‌العمل من در قبال بیماری طبیعی است.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۶۰- خانواده‌ام به من نشان می‌دهد که نقاط قوتم کدام است.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۶۱- خانواده‌ام مرا تشویق می‌کنند که نباید شکست بخورم.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۶۲- خانواده‌ام درباره‌ی چگونگی مواجهه با مشکلات ناشی از بیماری‌ام، راه‌حلهایی را به من پیشنهاد کرده است.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۶۳- خانواده‌ام درباره‌ی این که چگونه بیماران دیگر با این بیماری کنار می‌آیند، اطلاعاتی به من داده است.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۶۴- تا به حال، خانواده‌ام برای کنار آمدن من با بیماری‌ام، کمک‌های زیادی کرده است.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۶۵- این را فهمیده‌ام که وقتی در خانواده صحبت از بیماری من می‌شود، پس از مدت کوتاهی موضوع را تغییر داده‌اند.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۶۶- هر وقت غمگین بوده‌ام، خانواده‌ام حواس مرا منحرف کرده است.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۶۷- خانواده‌ام در انتخاب فعالیت‌های مناسب با توجه به بیماری‌ام، به من کمک کرده است.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۶۸- در خانواده‌ام فردی وجود دارد که پیشنهادات مفیدی برای پیشگیری از اشتباهات احتمالی به من بدهد.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۶۹- در خانواده‌ام فردی وجود دارد که در موقعیت‌های ضروری، راه‌حل‌های سازنده‌ای را برای اصلاح امور ارائه می‌کند.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۷۰- در خانواده‌ام فردی وجود دارد که در مواقع تصمیم‌گیری‌های مهم مرا حمایت می‌کند.

ادامه جدول "پرسشنامه حمایت اجتماعی"

کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۷۱- در خانوادهام فردی وجود دارد که در کاهش ترس‌ها و نگرانی‌ها در زمینه بیماری‌ام، مشارکت بیشتری داشته باشد.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۷۲- خانوادهام مرا تشویق می‌کند که مراعات حال خودم را بکنم.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۷۳- خانواده در مواقع تصمیم‌گیری‌های مهم، به من مشورت کافی می‌دهد.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۷۴- خانوادهام به گونه‌ای مرا حمایت می‌کند تا در مقابل بیماری‌ام خویشتن‌دار باشم.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۷۵- خانوادهام مرا در تصمیماتی که می‌گیرم، تأیید می‌کنند.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۷۶- خانوادهام مرا هدایت می‌کنند که با توجه به بیماری‌ام چگونه رفتار کنم.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۷۷- خانوادهام تلاش می‌کند تا جایی که امکان دارد تکالیف مناسبی به من محول کند.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۷۸- خانوادهام برای من اطلاعاتی در زمینه روش‌های درمان جان‌نشین و امکانات توان‌بخشی کسب می‌کنند.
کاملاً مخالفم	مخالفم	کاملاً موافقم	موافقم	۷۹- وقتی در موقعیت دشواری قرار دارم، با خانوادهام به طور مشترک فکر می‌کنیم که چه باید کرد.

یادداشت‌ها

1. Kaplan, G. A	12. Validation
2. Turner, R. T	13. Factor analysis
3. Cohen, S	14. Emotional support
4. Syme, S. T	15. Informational support
5. Wills, T. A	16. Support seeking
6. Connelly, C	17. Instrumental support
7. Dimatteo, M. R	18. Content validity
8. Cassell, J. C	19. Construct validity
9. Gore, S	20. Kasier- Mayer- Olkin
10. Item analysis	21. Bartlett's Test of Sphericity
11. Reliability	22. Toits, P. A

منابع

دیمتسو، م. ر. (۱۳۷۸). روانشناسی سلامت (ترجمه م. کاویانی، م. عباسپور، ح. محمدی، غ. تقی زاده، و ع. ا. غ و کیمیا). تهران: انتشارات سمت. (تاریخ انتشار به زبان اصلی ۱۹۹۱).

Aymanns, P. (1991). Der fragebogen zar erfassung der perzipierten familiaten unterstaetzang and kommanikation (PFUK). *Trier universitat Trier Fachbereich Psycllogologie*, 32, 263-269.

Bolger, N., Zuckerman, A., & Kessler, R. C. (2000). Invisible support and adjustment to stress. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 953-961.

- Chantelle, A. M., Ross, N. A., & Egeland, G. M. (2007). Social support and thriving health: A new approach to understanding the health of indigenous Canadians. *American Journal of Public Health, 97*(9), 1827-1833.
- Decker, C. L. (2007). Social support and adolescent cancer survivor: A review of the literature. *Psycho Oncology, 16*, 1-11.
- Moreno, E. S. (2004). Collectivize Social Support? Elements for reconsidering the social dimension in the study of social support. *The Spanish Journal of Psychology, 7*(2), 124-134.
- Sarason, I. G., Levine, H. M., Basham, R. B., & Sarason, B. R. (1983). Assessing social support: The Social Support Questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology, 44*, 127-139.
- Schwarzer, R., & Schulz, U. (2000). *The Berlin Social Support Scales (BSSS). Diagnostica, 49*, 73-82.
- Taylor, G. (2000). *An overview of self-help initiatives within health care*. Report prepared for Hemophilia program for Ontario hospital. Vancouver, B. C. V6J1W3.
- Taylor, S. E., Sherman, D., Kim, H. S., Jarcho, J., Takagi, K., & Dunagan, M. S. (2004). Culture and social support: Who seeks it and why? *Journal of Personality and Social Psychology, 87*(3), 354-362.